

BULVIŲ RINKOS TENDENCIJOS 2011 METŲ SAUSIO–LIEPOS MĖNESIAIS

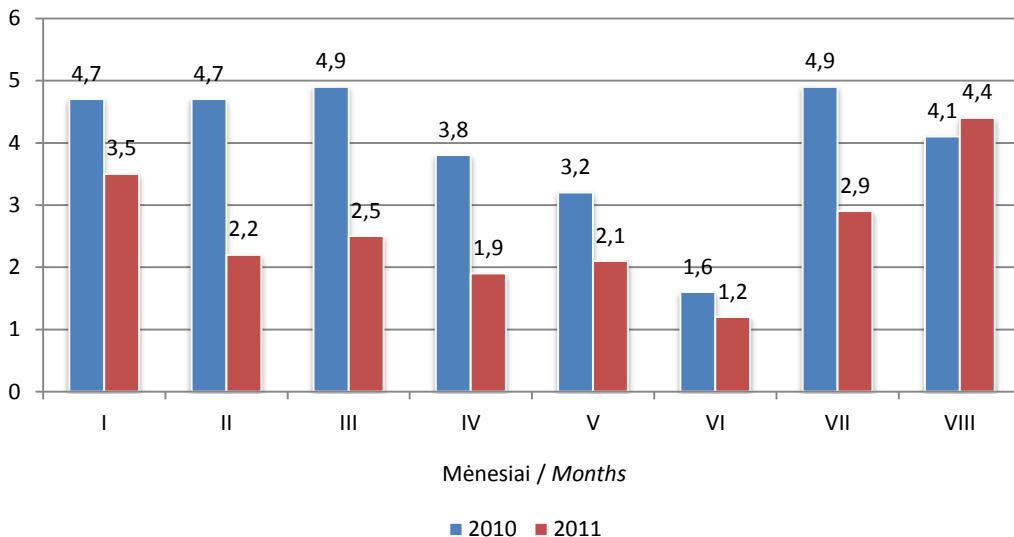
TENDENCIES IN THE POTATO MARKET IN JANUARY–JULY OF 2011

Ingrida LUKOŠIUTĖ

LAEI Produktų rinkotyros skyriaus tyrėja, ingrida@laei.lt

2011 metų pradžioje, anksti realizavus praeitų metų bulvių derlių, jų supirkimo kainos didėjo ir buvo daugiau kaip 2 kartus, vėliau, iki naujojo derliaus, apie 1,7 karto didesnės nei prieš metus. Mažmeninės kainos taip pat didesnės – apie 2 kartus. Tačiau pakankamas 2011 metų ankstyvųjų bulvių derlius lėmė mažesnes kainas ne tik Lietuvoje, bet ir kitose Europos šalyse. Lietuvoje bulvės liepos mėnesį buvo 11 proc. pigesnės nei prieš metus ir vienos pigiausių, palyginti su kaimyninėmis šalimis. Tik Lenkijos prekiniuose ūkiuose jos 12 proc. pigesnės, tačiau mažmeninė kaina Varšuvoje tiek pat didesnė.

Supirkimo kainų tendencijos. Per 2011 metų sausio–rugpjūčio mėnesius supirkta 20,8 tūkst. t bulvių – 30 proc. mažiau nei prieš metus (1 pav.). Daugiau pradėta supirkti rinkoje atsiradus ankstyvajam bulvių derliui ir mažėjant kainoms. 87 proc. bulvių supirkta šviežiai vartoti.

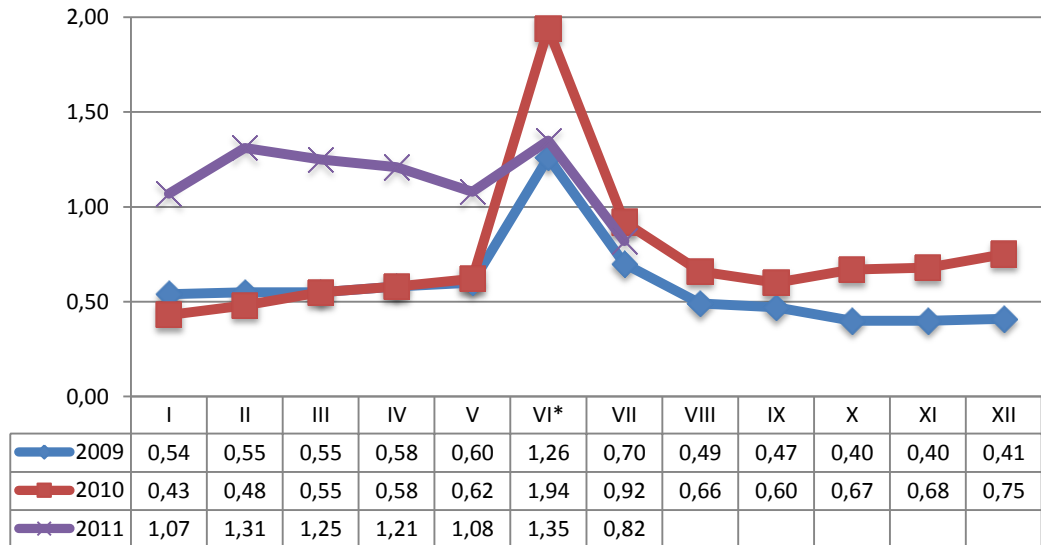

1 pav. Bulvių supirkimas 2010–2011 metais, tūkst. t [5]

Figure 1. The purchase of potatoes in 2010–2011, thou. t

2011 metų pradžioje dėl mažesnių atsargų bulvių kainos buvo didesnės nei prieš metus (2 pav.): I ketvirtį – daugiau kaip 2,3 karto, o balandį–gegužę kainai mažėjant – daugiau kaip 1,7 karto. Lietuvos augintojai 2011 metais šiek tiek padidino bulvių pasėlių plotus (iki 38,1 tūkst. ha), o dėl palankių augimo sąlygų ankstyvųjų bulvių pasiūla buvo pakankama, jos birželį kainavo vidutiniškai 30 proc., liepą – 11 proc. mažiau nei prieš metus.

Nors kai kur bulvių augintojams nuostolių padarė trumpalaikė sausra vasaros pradžioje, buvo laukiamas didesnis 2011 metų bulvių derlius nei prieš metus. Prekiniuose ūkiuose, kur bulvėms nepakenkė drėgmė, jų derlius gana geras. Tačiau ūkiuose, kuriuose augimo metu bulvės gavo per daug drėgmės, derlius menkesnis, kokybė prastesnė, todėl ilgai sandėliuoti tokių bulvių nepavyks. Geros kokybės bulvių kaina, ŽŪMPRIS duomenimis, prekiniuose ūkiuose rugsėjo mėn. pradžioje buvo apie 10 proc. mažesnė nei prieš metus.

* Ankstyvosios bulvės / Early potatoes.

2 pav. Bulvių supirkimo kainos 2009–2011 metais, Lt/kg [5]
Figure 2. Average prices of potatoes purchased in 2009–2011, Lt/t

Po 2010 metų, kai Europos rinkoje stigo bulvių ir dėl to išaugo jų kaina, 2011 metais Europos bulvių augintojai, taip pat ir Lietuvos ūkininkai, padidino pasėlių plotus, o bulvių, ypač ankstyvųjų veislių, augimo sąlygos buvo gan palankios. Todėl liepos mėnesį daugelyje kaimyninių šalių bulvės buvo pigesnės nei prieš metus (1 lentelė). Lietuvos prekiniuose ūkiuose bulvės buvo vienos pigiausių, bet 14 proc. brangesnės nei Lenkijos ūkiuose.

Per metus bulvių kaina labiausiai išaugo Rusijoje – daugiau kaip 2 kartus. Bulvių brangimas Rusijoje lemia didesnes lietuviškų bulvių eksporto galimybes. Nors 2010-aisiais Lietuvoje bulvių buvo prikasta 28 proc. mažiau nei prieš metus, didesnės kainos ir bulvių trūkumas Rusijoje, gavus daugiau kaip trečdaliu mažesni derlių, lėmė išaugusį eksportą. 2010 metų pabaigoje padidėję eksporto srautai į šią šalį buvo didesni ir 2011 metais: sausį–liepą išvežta 20,2 tūkst. t – 5,7 karto daugiau nei prieš metus. Iš viso bulvių eksportuota 22,8 tūkst. t – 4,8 karto daugiau, nors vidutinė kaina 13 proc. didesnė nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu. 55 proc., arba 12,6 tūkst. t, eksporto sudarė Lietuvoje užaugintos bulvės – 7,8 karto daugiau nei prieš metus. Daugiausia bulvių eksportuota I ketvirtį – 73 proc. viso išvežto kiekio. Per 2011 metų sausio–liepos mėnesius užsienio prekybos bulvėmis balansas buvo teigiamas – 4,3 mln. Lt, išvežta 2,9 tūkst. t daugiau nei įvežta.

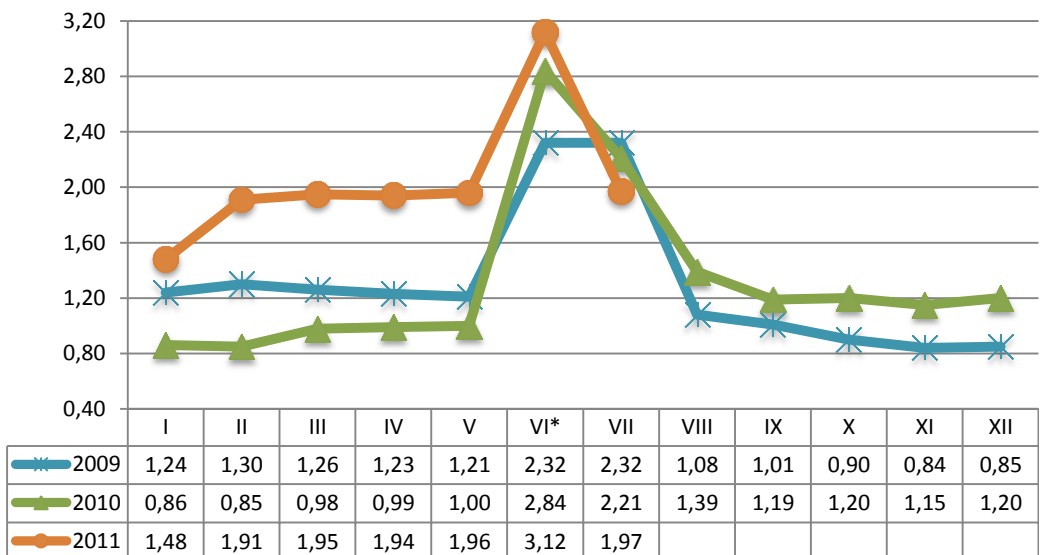
1 lentelė / Table 1

Vidutinės bulvių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių ūkiuose
2010 ir 2011 metų liepos mėnesį, Lt/kg [1]
*Average farm prices of potatoes in Lithuania and selected foreign countries
in July 2010 and 2011, Lt/kg*

Šalis / Country	2010	2011	Pokytis 2011/2010, proc. Change 2011/2010, %
Lenkija / Poland	0,76	0,64	-16
Lietuva / Lithuania	0,81	0,73	-10
Slovakija / Slovakia	0,98	0,77	-21
Vokietija / Germany	–	0,79	–
Čekijos Respublika / Czech Republic	0,97	0,88	-9
Latvija / Latvia	0,98	0,91	-7
Estija / Estonia	0,72	0,97	35
Rusija / Russia	1,02	2,10	2,1*

* Kartai / Times.

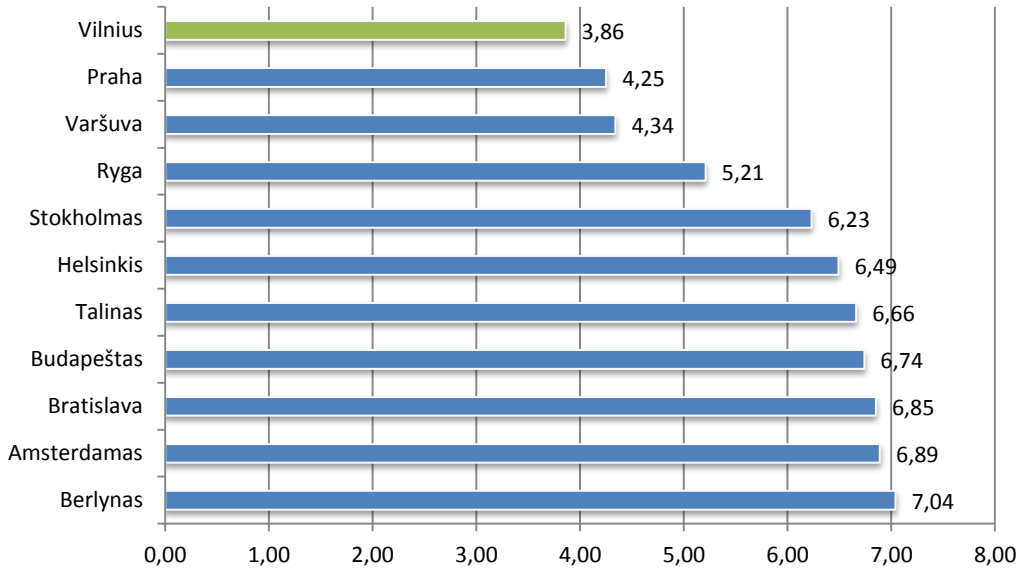
Mažmeninių kainų tendencijos. Parduotuvėse bulvės 2011 metų sausį–vasarį brango, o iki birželio, kol buvo pradėtos kasti ankstyvosios, kaina kito nežymiai ir buvo vidutiniškai 2 kartus aukštesnė. Naujojo derliaus bulvių mažmeninė kaina birželį, nors buvo supirkta 30 proc. pigiau nei prieš metus, buvo 10 proc. didesnė nei 2010 metų birželį – didžiausia per pastaruosius penkerius metus. Tačiau liepą bulvės atpigo ir jau buvo 11 proc. pigesnės – pigiausios per pastaruosius penkerius metus (3 pav.).

* Ankstyvosios bulvės / Early potatoes.

3 pav. Bulvių mažmeninė kaina 2009–2011 metais, Lt/kg [3]
Figure 3. Retail prices of potatoes in Lithuania in 2009–2011, Lt/kg

Mažmeninė bulvių kaina Vilniuje 2011 metų birželio pradžioje buvo mažiausia, palyginti su kainomis kitose Europos valstybių sostinėse (4 pav.), net Varšuvoje bulvės kainavo 12 proc. brangiau nei Vilniuje. Berlyne ir Stokholme bulvės buvo parduodamos 1,8 karto brangiau negu Vilniuje.

4 pav. Bulvių mažmeninės kainos kai kurių Europos valstybių sostinėse 2011 metų birželio mėnesį, Lt/kg [1]

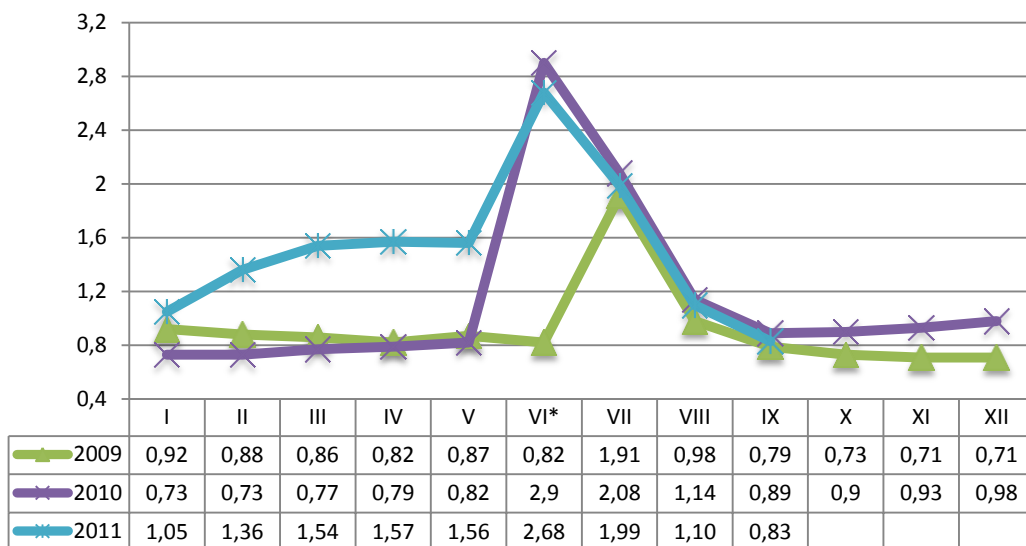
Figure 4. Retail prices of potatoes in the capital cities of selected European countries in June 2011, Lt/kg

Žemės ūkio rūmų duomenimis, turguose 2011 metų I ketvirtį bulvės sparčiai brango, iki naujojo derliaus kaina kito nežymiai, tačiau buvo vidutiniškai 1,8 karto brangesnės nei prieš metus (5 pav.) – vasarį–gegužę brangiausios per pastaruosius penkerius metus. Birželį, turguose pradėjus pardavinėti ankstyvųjų bulvių derlių, jų kaina šoktelėjo, tačiau buvo 8 proc. mažesnė nei prieš metus. Tolesniais mėnesiais bulvės kainavo vidutiniškai 5 proc. pigiau nei prieš metus, mažesnė kaina buvo ir 2007–2008 metų tuo pačiu laikotarpiu, dar pigesnės buvo tik 2009 metais.

2011 metų I ketvirtį kainos turguose buvo iki 29 proc., II ketvirtį – iki 20 proc. mažesnės nei parduotuvėse, ankstyvųjų bulvių kainos birželį skyrėsi mažiau – 14 proc., o liepą net susilygino (2 lentelė).

Bulvių gaminiai. 2011 metų I pusmetį gaminių iš bulvių gamyba ir pardavimas sumažėjo (3 lentelė). 81 proc. visų iš bulvių pagamintų produktų sudarė paruoštos ir konservuotos bulvės, kurių gamyba buvo 31 proc. mažesnė nei prieš metus ir mažiausia per 2008–2011 metų laikotarpį. Tačiau pardavimas mažėjo tik užsienio rinkose, vidaus rinkoje beveik išliko nepakitęs.

Užšaldytų bulvių gamyba mažėjo sparčiau – pagaminta 3 kartus mažiau nei 2008-aisiais. Visas pagamintas kiekis parduodamas Lietuvoje, o mažėjant vartojimui mažėjo ir gamyba.

* Ankstyvosios bulvės / Early potatoes.

5 pav. Bulvių kainos turguje 2009–2011 metais, Lt/kg [4]
Figure 5. Average prices of potatoes on marketplace in 2009–2011, Lt/kg

2 lentelė / Table 2

Kainų parduotuvėse ir turguose palyginimas 2011 metais [3; 4]
 Average prices of potatoes on marketplace in comparison with prices in supermarkets in 2011

Mėnuo / Month	Kaina turguje Price on marketplace Lt/kg	Kaina parduotuvėje Price in supermarket Lt/kg	Kainų palyginimas, turguje / parduotuvėje, proc. Prices on marketplace in comparison with prices in supermarkets, %
Sausis / January	1,05	1,48	-29
Vasaris / February	1,36	1,91	-29
Kovas / March	1,54	1,95	-21
Balandis / April	1,57	1,94	-19
Gegužė / May	1,56	1,96	-20
Birželis* / June*	2,68	3,12	-14
Liepa* / July*	1,99	1,97	1

* Ankstyvosios bulvės / Early potatoes.

Ypač sumažėjo Lietuvoje pagamintų bulvių miltų, rupinių arba dribsnių vartojimas, o kartu ir gamyba (per 2008–2011 metų laikotarpį – nuo 74,5 iki 1,2 t). Beveik visą bulvių miltų, rupinių ir dribsnių rinkos dalį Lietuvoje užima importuota produkcija. Vartoti šalyje įsivežta 165 t šios produkcijos.

Bulvių krakmolo importo kainai išaugus daugiau kaip 2 kartus, importas 2011 metų I pusmetį buvo 37 proc. mažesnis nei 2010 metų I pusmetį, o pardavimas vidaus rinkoje sumažėjo beveik per pusę.

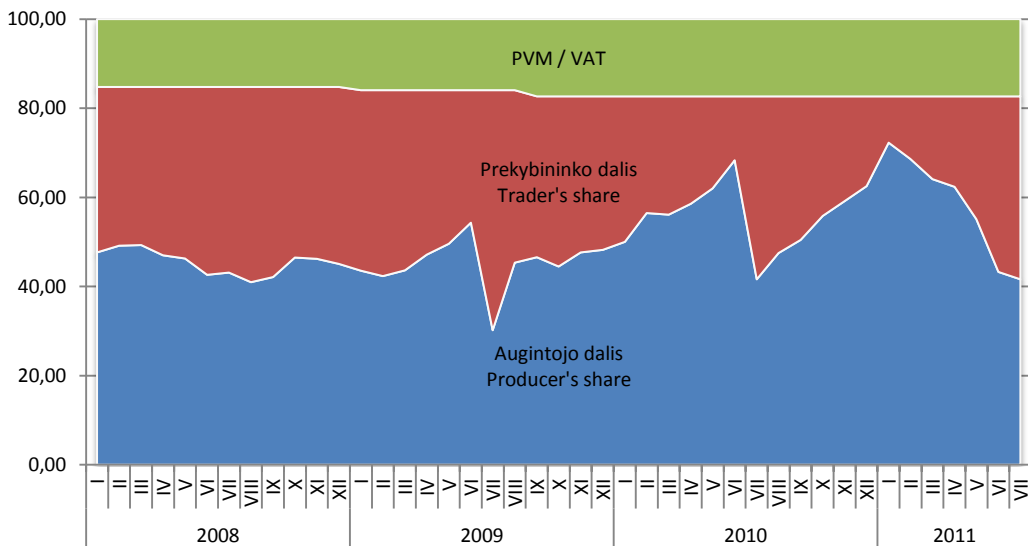
3 lentelė / Table 3

Gaminių iš bulvių gamyba ir pardavimas* 2008–2011 metų I pusmetį, t [2]
Production and sales of potato products in the 1st half of 2008–2011, t*

Rodikliai/Indicators	2008	2009	2010	2011	2011, palyginti su compared to 2008, %
Užšaldytos bulvės / Frozen potatoes					
Pagaminta / Production	371	155	230	120	-68
Parduota / Sales	371	155	225	118	-68
iš jų vidaus rinkoje / of which on domestic market	371	155	225	118	-68
Paruoštos ir konservuotos bulvės (įskaitant traškučius) / Potatoes prepared and preserved (chips incl.)					
Pagaminta / Production	5039	4536	3884	3501	-31
Parduota / Sales	4900	4463	4088	3450	-30
iš jų vidaus rinkoje / of which on domestic market	1798	1323	1892	1785	-1

* Be PVM / VAT excluded.

Bulvių mažmeninės kainos grandinė. Didesnioji bulvių kainos dalis tenka ūkininkams. Ji 2011 metų I ketvirtį išaugo ir vidutiniškai sudarė 68 proc., tačiau II ketvirtį mažėjo, birželį–liepą ūkininkų ir prekybininkų gaunamos kainos dalys beveik susilygino (6 pav.).

6 pav. Bulvių mažmeninės kainos struktūra Lietuvoje 2008–2011 metais, proc. [3; 4; 5]
Figure 6. Structure of retail price of potatoes in Lithuania in 2008–2011, %

IŠVADOS

1. Dėl mažesnių praeitų metų derliaus atsargų bulvių supirkimo kainos 2011 metų pradžioje buvo daugiau kaip 2,3 karto didesnės nei prieš metus, didžiausios per pastaruosius ketverius metus. Balandį–gegužę bulvės supirktos 1,7 karto brangiau nei prieš metus. Bulvių mažmeninė kaina sausį–gegužę buvo 2 kartus didesnė nei prieš metus.
2. Neblogas ankstyvųjų bulvių derlius lėmė mažėjančias kainas. Bulvės birželį supirktos 30 proc. pigiau nei prieš metus. Mažmeninė kaina birželį dar buvo 10 proc. didesnė, didžiausia per pastaruosius penkerius metus, tačiau liepą nukrito ir supirkimo ir mažmeninės kainos buvo 11 proc. mažesnės nei prieš metus.
3. Dėl padidėjusių bulvių pasėlių plotų ir neblogo derliaus 2011 metais bulvės buvo pigesnės nei prieš metus daugelyje kaimyninių šalių. 2011 metų liepą lietuviškos bulvės buvo vienos pigiausių, bet 14 proc. brangesnės nei Lenkijos ūkiuose.
4. Mažmeninė bulvių kaina Vilniuje 2011 metų liepą buvo mažiausia, palyginti su kainomis kitose Europos valstybių sostinėse. Berlyne ir Stokholme bulvės buvo parduodamos 1,8 karto brangiau negu Vilniuje.
5. Nors eksporto kiekis nedidelis, tačiau jis augo: 2011 metų sausį–liepą išvežta 22,8 tūkst. t bulvių, iš jų 12,6 tūkst. t lietuviškų – 7,8 karto daugiau nei prieš metus tuo pačiu laikotarpiu.
6. Bulvių kainos didesnioji dalis tenka ūkininkams. Ji 2011 metų I ketvirtį išaugo ir vidutiniškai sudarė net 68 proc. kainos, tačiau II ketvirtį mažėjo ir birželį–liepą beveik susilygino.

LITERATŪRA

1. *Bulvių, vaisių ir daržovių sektorius. Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema* [interaktyvus]. Vilnius: VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vic.lt/ris>>.
2. *Gaminių gamyba*. Statistikos departamento išankstiniai duomenys.
3. *Pagrindinių maisto produktų ir degalų mažmeninės kainos* [interaktyvus]. Vilnius: Statistikos departamentas [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>>.
4. *Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų turguose/parduotuvėse ataskaita*. Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacija [interaktyvus], [žiūrėta 2011 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.zur.lt/index.php?2024132273>>.
5. *Žemės ūkio produkcijos supirkimas*. Statistikos departamento duomenys.